

VALYUTA VA BOZOR: XALQARO MOLIYAVIY TIZIMNING YADRO ASOSLARI

Farg‘ona Politexnika Instituti 89-23 MMT talabasi

Umarov Dilmurodjon Ilhomjon o‘g‘li

Axunova Shohista Nomanjanovna FarPI dotsenti

Annotatsiya: bu ishning maqsadi xalqaro moliyaviy tizimning yadro asoslari va mamlakatlarning iqtisodiyoti uchun kiritik ahamiyati, valyuta siyosati, mamlakatlar munosabatlarini o‘rganib chiqishdan iboratdir.

Kalit so‘zlar: valyuta, valyuta kurslari, siyosat, xalqaro savdo, moliya, xalqaro moliyaviy tizim, mablag‘, valyuta bozori, daromad.

Kirish

Xalqaro moliyaviy tizimning yadro asoslari ya‘ni valyuta va bozorlar dunyoning iqtisodiy rivojlanishida muhim o‘rin egallaydi. Xalqaro moliya tizim valyuta va bozorlar o‘rtasidagi dinamik o‘zaro ta‘sirlarning asosi bo‘lib xizmat qiladi. Valyuta ayirboshlash va qiymatni saqlash vositasi sifatida xalqaro operatsiyalarni amalga oshirish uchun asos bo‘lib xizmat qiladi, moliya bozorlari esa savdo, narx belgilash va resurslarni taqsimlash uchun infratuzilmani ta‘minlaydi.

Valyuta xalqaro savdo va savdoning asosiy omili bo‘lib, chegaralar orqali umumiy ayirboshlash vositasini ta‘minlaydi. Umumiy qabul qilingan valyutada operatsiyalarni amalga oshirish qobiliyati savdo jarayonlarini soddalashtiradi, mamlakatlar o‘rtasida tovarlar va xizmatlar harakatini osonlashtiradi. AQSH dollari, yevro va yapon iyenasi kabi asosiy xalqaro valyutalarning jahon savdosida ustunlik qilishlari ularning xalqaro moliya tizimidagi asosiy vazifasini ta‘kidlaydi^[1]. Bundan tashqari, turli valyutalar o‘rtasidagi almashuv kurslarining o‘rnatilishi eksport raqobatbardoshligiga, import xarajatlariga va savdo balansiga ta‘sir qiluvchi savdo shartlarini belgilaydi.

Avvalo valyuta kursiga nima ekanligini ko‘rib chiqsak, valyuta kursi bu bir mamlakat pul birligining boshqa mamlakat pul birligida ifodalangan narxi. Valyuta kursining qat‘iy qayd etilgan va o‘zgarib turadigan turlari mavjud. Valyuta kursi mamlakatlar valyutasining xarid qobiliyati, shuningdek xalqaro to‘lov vositalari bilan o‘zaro munosabat va boshqa omillar asosida belgilanadi. Ularning xarid qobiliyatining o‘zgarishi bilan valyuta kursi ham o‘zgarib turadi. Markaziy emissiya

banki belgilaydigan rasmiy Valyuta kursini hukumat belgilaydigan yoki valyuta bozorida vujudga keladigan erkin valyuta kursidan farqlamoq kerak^[2]. Ana endi bozor tushunchasini o'rgananadigan bo'lsak, tabiiyki, bozorlar o'zaro almashtirish, sotish-olish yoki muvozanatli haridlar bo'ladigan muhitdir. mumiy ma'noda "bozor" deganda xaridorlar va sotuvchilar tovarlar, xizmatlar yoki aktivlarni almashish uchun o'zaro aloqada bo'lgan muhit yoki tizimni anglatadi. Ushbu o'zaro ta'sir mahsulotlarni sotib olish va sotishni o'z ichiga oladi, narxlar talab va taklif dinamikasi bilan belgilanadi. Endi valyuta va bozorlarning o'zaro bog'liqligiga kelsak, Valyuta va bozorlar o'rtasidagi munosabatlar bir-biriga bog'langan ta'sir bilan tavsiflanadi, bu erda bir domendagi harakatlar boshqasiga aks etadi. Valyuta kursining o'zgarishi moliyaviy aktivlarni baholashga, eksportning raqobatbardoshligiga va import narxiga bevosita ta'sir ko'rsatadi va shu bilan bozor ko'rsatkichlari va iqtisodiy natijalarni shakllantiradi. Bozor sharoitlari va o'zgarishlar, o'z navbatida, valyuta kurslari va investorlarning kayfiyatiga ta'sir qiladi va valyutalarning o'zgaruvchanligi va barqarorligiga yordam beradi. Bundan tashqari, jahon moliya bozorlarining o'zaro bog'liqligi valyutaning birlashtiruvchi omil sifatidagi rolini ta'kidlaydi, chunki jahon savdo va investitsiya oqimlari bir necha asosiy valyutalarda ifodalanadi, o'zaro bog'liqlik va o'zaro bog'liqlikni kuchaytiradi.

Valyuta va bozorlar xalqaro moliya tizimining asosiy poydevori bo'lib, global iqtisodiy o'zaro munosabatlarga va moliyaviy barqarorlikka chuqur ta'sir ko'rsatadi. Ularning o'zaro ta'siri xalqaro savdo, investitsiya va iqtisodiy siyosatning tuzilishiga kirib, butun dunyo bo'ylab davlatlar va bizneslarning boyligini shakllantiradi. Valyuta va bozorlarning dinamikasi va o'zaro bog'liqligini tushunish xalqaro moliya tizimining murakkabliklarini yo'lga qo'yish, shuningdek, samarali pul-kredit va soliq-byudjet siyosatini shakllantirish uchun juda muhimdir. Jahon iqtisodiyoti rivojlanishda davom etar ekan, valyuta va bozorlarning transchegaraviy operatsiyalarni va iqtisodiy o'zaro bog'liqlikni ta'minlashdagi doimiy ahamiyati saqlanib qolishi mumkin, bu ularning xalqaro moliyaviy landshaftdagi ajralmas rolini ta'kidlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi (2000-2005) ma’lumotlaridan foydalanilgan.
- 2.O‘zME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil.
- 3.<https://finlit.uz/uz/articles/money/currencies/>
- 4.<https://lex.uz/docs/-348539?ONDATE=08.08.2018%2000>

Research Science and Innovation House

